

Практика залучення громадських формувань до охорони громадського порядку в Славутському РВ УМВС України в Хмельницькій області дає підстави робити висновок про ефективність спільної діяльності міліції та громадськості. Так, за перший квартал 2009 року спільно з членами громадських формувань до відповідальності притягнуто більше 100 осіб, в діях яких вбачалися ознаки адміністративних правопорушень. Активною є діяльність громадських помічників дільничних інспекторів міліції, які не лише активно залучаються до безпосереднього забезпечення охорони громадського порядку, а й інформують органи внутрішньої справ про злочини та правопорушення, які готуються.

Однак, незважаючи на значні зрушення у сфері залучення громадськості до правоохоронної діяльності, залишається відкритими ряд організаційних та правових питань, які на даний час не в повній мірі знайшли своє практичне вирішення. Так, в умовах сьогодення актуальним є розробка комплексу заходів спрямованих на правову пропаганду та підвищення іміджу міліції, визначення меж компетенції членів громадських формувань по охороні громадського порядку, забезпечення їх особистої безпеки при здійсненні правоохоронних функцій, соціальний захист та методи стимулювання і мотивування правового активу сучасної громади.

Побережна Ю.В.

*директор Кам'янець-Подільського
міського Центру соціальних служб
для сім'ї, дітей та молоді*

Профілактика правопорушень та злочинності серед дітей та молоді у місті Кам'янці-Подільському

Правопорушення, здійснені неповнолітніми, – це небезпечне соціальне явище, оскільки, по-перше, вони негативно впливають на формування особистості; по-друге, завдають значної шкоди суспільству через втрату трудових ресурсів (лише третина покараних повертаються до повно-цінного суспільного життя); по-третє, відіграють значну роль у формуванні рецидивної злочинності (дві третини рецидивістів розпочинають свій злочинний шлях ще неповнолітніми) [1, с 60].

Кожен 8-9-й злочин в Україні здійснюється неповнолітніми. Близько 11% серед осіб, які беруть участь у скоєнні злочинів, – неповнолітні. Кількість підлітків, що вчинили злочин вдруге, за останні роки зросла майже на 19 % [2, с 64].

Одним із напрямів у боротьбі зі злочинністю взагалі та злочинністю неповнолітніх, зокрема, є профілактична діяльність. Профілактика правопорушень серед неповнолітніх в Україні проводиться зусиллями працівниками правоохоронних органів, педагогів, співробітників центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, служб у справах дітей.

Загалом, під профілактикою правопорушень розуміють діяльність державних органів і громадськості, що має системний характер як за комплексом заходів, так і за колом суб'єктів, які її здійснюють, спрямовану на недопущення виникнення, усунення, послаблення або нейтралізацію причин та умов злочинності, окремих її видів та конкретного злочину.

У процесі дослідження, проведеного Харківським та Хмельницьким обласними центрами соціальних служб для молоді, було виявлено, що причинами скоєння злочинів самі підлітки вважають:

- неусвідомлення наслідків своїх вчинків – 67%;
- надмірне вживання алкоголю, наркотиків – 28%;
- незнання законів України -5%;
- недостатнє виховання та увага з боку батьків – 59%;
- вплив друзів, негативної компанії -50%;
- важке матеріальне становище – 18,5% [3, с 217].

Отже, серед ключових чинників ризику щодо можливості скоєння злочинів неповнолітніми можна назвати такі: недостатній рівень правосвідомості та правових знань; брак організованої системи дозвілля; вживання алкогольних та наркотичних речовин; низький рівень правових знань батьків та недостатня увага з їхнього боку до виховання тощо. Відповідно до чинників ризику можна визначити напрями профілактики правопорушень.

Заходи правового виховання, спрямовані на профілактику правопорушень, можна розподілити на такі напрями: надання правових знань педагогами під час викладання певних предметів; проведення тематичних диспутів та зустрічі з працівниками правоохоронних

органів, які можуть відбуватися за місцем навчання дітей або за місцем роботи правоохоронців (екскурсії до відділів міліції, постів ДАІ, організацій).

Проблему профілактики правопорушень серед дітей розглядають переважно як частину педагогічної діяльності, зокрема, у межах навчальних закладів. Проте вищенаведені причини правопорушень вказують, що для подолання злочинності серед неповнолітніх виховної роботи лише в межах навчальних закладів недостатньо.

Однією з можливостей організації профілактики протиправних дій неповнолітніх у вільний від навчання час є робота в літніх таборах. Спеціальні програми відпочинку розробляються для дітей із девіантною поведінкою. Таборування має значні переваги в роботі з підлітками. Це зумовлено зміною звичного соціального середовища, вплив якого часто є негативним [6, с 183]. Діти краще сприймають інформацію, коли вона надається в активній формі (ігри, тренінгові заняття тощо). У цьому напрямі застосовуються також консультації, які дають змогу проводити індивідуальну роботу з дитиною, здійснювати психологічну корекцію, надавати правову допомогу тощо.

Оскільки серед причин і умов скоєння правопорушень підлітками також є вживання наркотичних речовин, то профілактика правопорушень серед неповнолітніх не матиме бажаних наслідків, якщо комплекс профілактичних заходів не буде включати роботи з позбавлення неповнолітніх наркогенних звичок [7, с 3; 2, с. 229].

Отже, ще одним напрямом профілактики правопорушень є профілактика вживання підлітками наркотиків та алкоголю.

Програми з профілактики вживання наркотичних речовин реалізують соціальні служби для сім'ї, дітей та молоді. За формою діяльності роботу центрів соціальних служб можна поділити на масову, групову та індивідуальну. У масовій роботі використовують такі методи, як акції, конкурси, вистави, поширення інформаційно-рекламного матеріалу, виступи на радіо. Групова робота відбувається у вигляді лекцій, дискусій, диспутів, рольових ігор, тренінгових занять. Індивідуальна робота проводиться методами консультацій (очних та телефонних) у консультативних пунктах, громадських приймальнях центрів [8, с 178-179; 3, с. 201; 9, с. 13].

Отже, профілактична діяльність щодо попередження правопорушень серед неповнолітніх може проводитись як у рамках навчального процесу, так і в позашкільний час. Вона включає такі напрями, як правове виховання дітей, організація їхнього дозвілля, профілактика наркогенних звичок. Форми та методи роботи мають відповідати віку дітей, викликати в них зацікавлення та спонукати до роздумів.

Взаємодія Центру соціальних служб з питань профілактики правопорушень та злочинності з організаціями-партнерами.

Кам'янець-Подільський міський Центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді плідно співпрацює з різноманітними муніципальними та громадськими організаціями. Спільна діяльність полягає у проведенні профілактичних заходів, інформаційно-методичному забезпеченні (обмін інформацією, випуск спільної рекламної продукції, бюлетенів, методичної літератури тощо), наданні соціально-психологічної допомоги кризовим категоріям дітей та молоді (наркозалежним та членам їх сімей, молоді девіантної поведінки, неповнолітнім та молоді, що звільняються з місць позбавлення волі, молодим особам, що постраждали від насильства та жорстокого поводження).

Така співпраця здійснюється в формі проведення масових акцій та заходів, бесід, лекцій, рейдів, відеолекторіїв, опитувань, спортивних змагань, організації фестивалів, конкурсів, виставок, здійснення патронату неповнолітніх, профілактичних тижнів та місячників, надання спільних консультацій різним категоріям дітей та молоді, збору банків даних тощо.

Найплідніше з питань профілактики Центр співпрацює з такими організаціями та структурами:

- міським відділом внутрішніх справ (СКМСД, СДІМ, СБНОН);
- кримінально-виконавчою інспекцією з питань виконання покарань;
- службою у справах дітей;
- управлінням освіти і науки (ЗОШ та ВНЗ міста);
- управлінням охорони здоров'я;
- відділом у справах сім'ї та молоді;
- органами прокуратури;
- громадськими організаціями тощо.

Взаємовідносини з більшістю партнерів закріплені угодами з розподілом обов'язків і відповідальності сторін, а також скоординовані спільними планами діяльності.

Досвід роботи з питань профілактики правопорушень та злочинності свідчить про ефективність проведення спільних заходів з представниками правоохоронних органів. Це змінює уявлення про міліцію як про лише каральний орган, дає змогу сформувати у неповнолітнього образ правоохоронця-помічника та радника. Проте, подібні заходи мають бути добре організовані, представники правоохоронних органів повинні бути підготовлені до роботи з дітьми. Тому, відповідно до плану спільних заходів міського відділу внутрішніх справ та Центру соціальних служб протягом 2004-2008 років було проведено наступні заходи:

1. Робота з особовим складом:

- Тренінгове заняття «Насильство над дітьми в сім'ї. Система попередження та подолання»,
- Лекція «Психологічні аспекти виникнення сімейно-побутових конфліктів та шляхи їх попередження»,
- Лекція «Психологічні аспекти роботи з особами, схильними до азартних ігор»,
- Лекція «Запобігання розповсюдженню ВІЛ-інфекції та СНІДу в дитячому та молодіжному середовищі»
- Лекція «Психологічні аспекти професійного вигорання працівника відділу внутрішніх справ».

2. За запитом співробітників МВВС та за потребою Центру соціальних служб здійснювались:

- контроль за дотриманням прав неповнолітніх при проведенні слідчих дій,
- соціальні інспектування та заходи соціального супроводу сімей та осіб у складних життєвих обставинах, неповнолітніх та молоді, що повертаються з місць позбавлення волі або умовно засуджені,
- проведення спільних профілактично-просвітницьких заходів серед дітей та молоді міста (залучення співробітників МВВС до виступів на батьківських зборах ЗОШ міста тощо).

Пропозиції щодо покращення проведення заходів профілактики правопорушень та злочинності серед неповнолітніх суб'єктам профілактики:

1. Налагоджувати співпрацю з неурядовими та громадськими організаціями, що працюють у сфері попередження протиправних дій неповнолітніх.

2. Урізноманітнювати форми та методи профілактики, збільшувати застосування вербальних методів: окрім лекцій та бесід, які передбачають пасивне сприйняття інформації, використовувати диспути, дискусії, які активніше залучають слухачів, а також інтерактивні методи подання інформації (тренінгові заняття, сюжетно-рольові ігри, вправи).

3. Розробляти та впроваджувати програми щодо організації дозвілля неповнолітніх, схильних до правопорушень.

Список використаних джерел:

1. Оржеховська В. Профілактика правопорушень серед неповнолітніх: Навч.-метод, посібник.- К. : ВіАН, 1996.- 351 с
2. Заросинський Ю., Заросинський О. Причини і умови злочинності неповнолітніх потребують теоретичного і практичного розроблення // Право України.- 2004.-№ 3.- С 64-68.
3. Соціальна робота з дітьми та молоддю: проблеми, пошуки, перспективи / За заг. ред. І. М. Пінчук, С. В. Толстоухової.- К.: УДЦССМ, 2000.- Вип. 1.- 276 с
4. Нелюбіна Д'Н., 2006 10, Мапстеріум, Випуск 25. Соціальна робота і охорона здоров'я
5. Ковчина І. Зміст і організаційно-правові форми роботи з дітьми та молоддю шкільного віку // Соціальна робота: технологічний аспект – К.: ДЦССМ, 2004.-С.347-355.
6. Соціальна робота в Україні: теорія та практика: Посібник для підвищення кваліфікації працівників соціаль-них служб для молоді. 4-а частина / За ред. А.Я. Ходорчук- К. : ДЦССМ, 2003.- 272 с
7. Запобігання незаконному обігу наркотичних засобів серед неповнолітніх м. Києва: Метод, рекомендації / Під заг. ред. С О. Повіка.- Київ, 2000.- 90 с
8. Капська А. Соціальна робота: деякі аспекти роботи з дітьми та молоддю: Навч.-метод, посібник.- К. :УДЦССМ, 2001.-220 с
9. Толстоухова С. Социальная защита молодежи и социальная работа с нею // Соціальна робота в Україні: теорія і практика.- 2003.- № 4.- С. 12-17.